

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Географічний факультет
Кафедра географії та менеджменту туризму

**АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ОДЕСЬКОЇ
ОБЛАСТІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Виконала:

студентка IV курсу 410 групи

спеціальності 242 «Туризм»

ОП «Міжнародний туризм»

Стефогло Марія

Керівник:

кандидат географічних наук,

Доцент **Брик Степан Дмитрович**

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри № ____

від «__» _____ 2025 р.

Зав. кафедри _____ д. геогр. н., доцент Король О. Д.

Чернівці - 2025

Анотація

Тема аналізу туристичної інфраструктури Одеської області та її впливу на розвиток міжнародного туризму є надзвичайно актуальною, з огляду на стратегічне розташування регіону та високий потенціал для залучення іноземних туристів. У роботі здійснено комплексний аналіз структури туристичної інфраструктури області, охарактеризовано її ключові компоненти: транспортну доступність, заклади розміщення, харчування та інформаційне забезпечення. Розглянуто сучасний стан туристичних потоків в регіоні, зокрема міжнародного туризму, а також окреслено основні проблеми, що стримують розвиток інфраструктури.

З метою удосконалення функціонування туристичної інфраструктури Одещини, у роботі запропоновано напрями її модернізації, зокрема у сфері транспортної, готельної та інформаційної підтримки, а також розроблено концептуальні засади формування бренду туристичної дестинації «Одещина» для іноземних ринків. За допомогою сучасних аналітичних методів і з урахуванням світових тенденцій у сфері туризму, представлено рекомендації щодо підвищення ефективності туристичної інфраструктури як чинника залучення міжнародних туристів.

Ключові слова: туристична інфраструктура, міжнародний туризм, Одеська область, туристичні потоки, транспортна доступність, готельно-ресторанна сфера, брендинг дестинації.

Abstract

The topic of analyzing the tourism infrastructure of the Odesa region and its impact on the development of international tourism is extremely relevant due to the region's strategic location and high potential for attracting foreign tourists. This paper provides a comprehensive analysis of the tourism infrastructure structure in the region, characterizing its key components: transport accessibility, accommodation facilities, catering, and information support. The current state of tourist flows in the region, particularly in the international tourism segment, is examined, and the main challenges hindering infrastructure development are identified.

To improve the functioning of the tourism infrastructure of Odesa region, the study proposes directions for its modernization, especially in the field of transport, hospitality, and informational support, and outlines the conceptual foundations for building the destination brand "Odeshchyna" for foreign markets.

Using modern analytical methods and taking into account global trends in tourism, recommendations are presented to enhance the effectiveness of the tourism infrastructure as a driver of international tourist attraction.

Keywords: tourism infrastructure, international tourism, Odesa region, tourist flows, transport accessibility, hospitality sector, destination branding.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ М. Стефогло

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ЇЇ ВПЛИВУ НА МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ	8
1.1.Поняття туристичної інфраструктури: сутність, структура та значення.....	8
1.2.Основні компоненти туристичної інфраструктури та їх характеристика	13
1.3.Теоретичні підходи до вивчення впливу туристичної інфраструктури на розвиток міжнародного туризму	16
1.4.Методологія аналізу туристичної інфраструктури та оцінки її ефективності	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	21
2.1. Загальна характеристика Одеської області як туристичної дестинації	21
2.2. Сучасний стан розвитку туристичної інфраструктури Одеської області.....	27
2.2.1. Транспортна доступність	29
2.2.2. Засоби розміщення.....	31
2.2.3. Харчування	34
2.2.4. Інформаційні ресурси	35
2.3. Аналіз туристичних потоків, зокрема міжнародного туризму в регіоні	37
2.4. Виявлення проблем і перешкод у розвитку туристичної інфраструктури Одеської області	42
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДЛЯ СТИМУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ.....	45
3.1. Пропозиції щодо вдосконалення транспортної, готельної та інформаційної інфраструктури регіону	45
3.2. Напрями формування конкурентоспроможного туристичного продукту Одеської області для міжнародного ринку.....	47
3.3. Розробка концепції бренду туристичної дестинації «Одещина» для закордонних туристів.....	48
ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57

ВСТУП

Актуальність. Сучасний етап розвитку туристичної галузі вимагає постійного вдосконалення інфраструктурних складових, які безпосередньо впливають на формування привабливого туристичного продукту, конкурентоспроможного на міжнародному ринку. Туризм є однією з найбільш динамічних сфер світової економіки, що виступає каталізатором соціально-економічного розвитку регіонів, стимулюючи інвестиційну активність, розвиток малого і середнього бізнесу, створення нових робочих місць, а також сприяє збереженню культурної спадщини. Водночас, ключову роль у забезпеченні якісного туристичного досвіду відіграє туристична інфраструктура, яка виступає основою для ефективного функціонування всієї системи обслуговування туристів.

Одеська область, маючи вигідне географічне розташування, значний рекреаційний потенціал, доступ до Чорного моря, розвинену історико-культурну спадщину та багаті природні ресурси, посідає одне з провідних місць у туристичній системі України. Проте, незважаючи на наявність численних переваг, інфраструктурна база регіону залишається недостатньо розвиненою, що стримує активний розвиток міжнародного туризму. Це зумовлює необхідність ґрунтовного аналізу наявних інфраструктурних ресурсів і пошуку ефективних шляхів їх модернізації.

Проблематика туристичної інфраструктури та її впливу на міжнародний туризм є предметом дослідження багатьох українських та зарубіжних науковців, серед яких варто відзначити праці В.Ф. Кифяка, І.М. Шкуренка, Т.Г. Партимо, І.Ю. Журавської, а також таких іноземних авторів, як D. Timothy, C. Cooper, J. Fletcher. У своїх роботах вони акцентують увагу на важливості формування комплексної туристичної інфраструктури як чинника підвищення конкурентоспроможності дестинацій. Однак,

незважаючи на широку наукову базу, аналіз інфраструктурного потенціалу окремих регіонів, зокрема Одеської області, у контексті впливу на міжнародний туризм потребує подальших досліджень, що обумовлює актуальність даної теми.

Необхідність проведення бакалаврського дослідження за обраною темою зумовлена потребою у визначенні ефективних інструментів удосконалення туристичної інфраструктури Одеської області з метою посилення її привабливості для іноземних туристів і формування позитивного іміджу регіону на світовому туристичному ринку.

Об'єктом дослідження виступає туристична дестинація – Одеська область.

Предметом дослідження є туристична інфраструктура регіону як чинник розвитку міжнародного туризму.

Метою дослідження є удосконалення туристичної інфраструктури Одеської області для підвищення її ефективності у стимулюванні міжнародного туризму.

Для досягнення поставленої мети у роботі визначено такі **завдання**:

- з'ясувати теоретичні засади дослідження туристичної інфраструктури та її впливу на міжнародний туризм;
- охарактеризувати основні компоненти туристичної інфраструктури та методи її аналізу;
- дослідити сучасний стан розвитку туристичної інфраструктури Одеської області;
- провести аналіз міжнародних туристичних потоків у регіоні;
- виявити проблеми розвитку інфраструктури в контексті міжнародного туризму;
- запропонувати напрями вдосконалення туристичної інфраструктури регіону з метою її адаптації до потреб міжнародного ринку.

Методи дослідження, що застосовуються у роботі, включають аналіз та синтез наукових джерел, статистичні методи, порівняльний аналіз, системний підхід, експертне оцінювання та метод SWOT-аналізу для визначення сильних і слабких сторін інфраструктурного забезпечення Одеської області.

Вихідними даними для розробки теми є офіційні статистичні матеріали Державної служби статистики України, звіти Департаменту культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одеської ОДА, наукові публікації, аналітичні огляди туристичного ринку та власні спостереження.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох основних розділів: теоретичного, аналітичного та рекомендаційного, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ЇЇ ВПЛИВУ НА МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ

1.1. Поняття туристичної інфраструктури: сутність, структура та значення

Поняття «інфраструктура» має складну історію еволюції та багатовекторне значення, що трансформувалося відповідно до потреб часу, суспільства і науки. Первісно, на початку ХХ століття термін «інфраструктура» застосовувався суто у військовому контексті й означав систему об'єктів, які забезпечували функціонування збройних сил: військові бази, склади, аеродроми, полігони тощо. Уже в середині ХХ століття відбулося розширення змісту цього терміну — він почав охоплювати галузі, які обслуговують виробництво, зокрема промисловість та сільське господарство. З 1950-х років інфраструктура стала важливим поняттям економічної науки та практики, де її почали трактувати як систему галузей, об'єктів і діяльностей, що обслуговують обидві — виробничу та невиробничу — сфери економіки.

Згідно з «Енциклопедією сучасної України», інфраструктура — це комплекс комунікацій, споруд, інституцій, форм, методів і процесів, які створюють загальні умови для функціонування та розвитку суспільства, включаючи економіку, соціальну сферу, екологію та інші сфери життєдіяльності. Основною функцією інфраструктури є сприяння гармонійному розвитку господарства, забезпечення добробуту населення, інтеграція виробничих процесів і підтримка соціальної стабільності [20, с. 230].

Інфраструктуру поділяють на кілька основних типів залежно від її функціонального призначення [18, с. 17]:

1) Виробнича інфраструктура — це сукупність елементів, які не створюють готову продукцію, але забезпечують процес виробництва: комунікації, склади, допоміжні цехи, енергопостачання, інженерна інфраструктура тощо.

2) Соціальна інфраструктура — включає установи, що забезпечують базові соціальні потреби населення: житло, охорону здоров'я, освіту, культуру, відпочинок, спорт, транспорт, соціальний захист.

3) Військова інфраструктура — система об'єктів, що обслуговують функціонування збройних сил у мирний та воєнний час.

4) Екологічна інфраструктура — забезпечує контроль за станом навколишнього середовища, раціональне природокористування, продовольчу безпеку.

5) Інформаційна інфраструктура — забезпечує організацію, обробку і передачу інформаційних потоків, формування цифрового середовища.

Інфраструктура в сучасному розумінні — це системоутворюючий комплекс, який є фундаментом функціонування як окремих господарських одиниць, так і суспільства в цілому.

Туристична інфраструктура — це підсистема соціальної інфраструктури, яка, проте, має власну специфіку та структуру. Вона охоплює широкий спектр матеріальних, організаційних, комунікаційних, сервісних та інформаційних елементів, без яких повноцінне функціонування туризму як соціального, культурного та економічного феномену неможливе [14, с. 175].

За суттю, туристична інфраструктура — це комплекс підприємств, об'єктів і установ, які створюють умови для надання туристичних послуг, забезпечують комфортне перебування туристів у певному регіоні, сприяють їх пересуванню, розміщенню, харчуванню, дозвіллю та безпеці. Вона поєднує спеціалізовані туристичні компанії, готельні підприємства, об'єкти

харчування, транспортну мережу, заклади культури, розваг, торгівлі, охорони здоров'я та комунальної інфраструктури.

Визначають декілька ключових підходів до розуміння туристичної інфраструктури [18, с. 24]:

- як комплекс об'єктів і послуг, призначених для задоволення туристичних потреб;
- як інституційно-організаційне середовище, що забезпечує функціонування туризму;
- як економічна система, яка об'єднує комерційних учасників ринку туристичних послуг.

Таблиця 1.1.

Структура туристичної інфраструктури

Складова	Елементи
Матеріально-технічна база	Готелі, мотелі, хостели, санаторії, бази відпочинку, ресторани, кафе, транспортні засоби, пляжі, туристичні бази, кемпінги, об'єкти екскурсійної діяльності, пункти прокату спорядження тощо.
Інформаційна складова	Туристичні інформаційні центри, онлайн-платформи для бронювання, рекламні агентства, картографічні сервіси, гіді.
Регламентуюча та організаційна інфраструктура	Державні органи регулювання туризму, туристичні асоціації, сертифікаційні й ліцензійні служби, науково-дослідні установи в галузі туризму.
Фінансово-економічні інституції	Банки, страхові компанії, інвестиційні фонди, які беруть участь у фінансуванні туристичних проєктів.

Поняття туристичної індустрії часто вживається як синонім до туристичної інфраструктури, проте його зміст ширший — він охоплює не лише інфраструктурну, а й виробничу, маркетингову, організаційну і кадрову складові системи туризму.

Інфраструктура туристичного ринку — це підсистема, яка безпосередньо пов'язана з економічними аспектами реалізації туристичних послуг: ціноутворення, реклама, маркетинг, комерційна діяльність.

Туристична інфраструктура виконує ряд надзвичайно важливих функцій [9, с. 26]:

- Формує конкурентоспроможність туристичного продукту регіону.
- Сприяє розвитку економіки, через залучення інвестицій, створення робочих місць і збільшення надходжень до бюджету.
- Забезпечує соціальну мобільність населення, сприяє культурному обміну і міжрегіональній інтеграції.
- Сприяє охороні довкілля, оскільки сучасна туристична інфраструктура включає екологічно орієнтовані компоненти.
- Підвищує якість життя місцевого населення, оскільки розвиток туризму передбачає вдосконалення загального міського середовища: доріг, комунікацій, побутового обслуговування, дозвілля.

Туристична інфраструктура — це не лише основа для функціонування туристичної галузі, а й стратегічний чинник соціально-економічного розвитку регіонів. Її розвиток має бути цілеспрямованим, збалансованим, екологічно безпечним і враховувати сучасні світові тенденції сталого туризму.

Інфраструктура туризму має низку характерних рис, які визначають її особливу роль у розвитку туристичної галузі. Насамперед, її елементи самі по собі не створюють матеріальних благ, а лише забезпечують умови, необхідні для їх появи. Тобто, інфраструктура не є виробником у прямому сенсі, проте вона створює сприятливе середовище для розвитку інших сфер, у тому числі туристичних послуг.

Однією з важливих ознак є те, що ефективність функціонування об'єктів інфраструктури тісно пов'язана з розвитком матеріального виробництва — іншими словами, інфраструктура постійно потребує вдосконалення та модернізації, щоби відповідати потребам сучасного туризму. Вона також відіграє важливу роль у раціональному використанні

територій із туристичним потенціалом – природними, економічними чи рекреаційними ресурсами, а також географічним розташуванням. Це робить її важливим інструментом соціально-економічного зростання.

Розвинена туристична інфраструктура дозволяє ефективно розвивати туризм як на рівні регіонів України, так і в контексті міжнародної співпраці. Завдяки цьому українські туристичні маршрути можуть органічно поєднуватися із зарубіжними, що сприяє інтеграції України у загальноєвропейський туристичний простір. Сприятливі природні умови роблять нашу країну перспективною для створення та розбудови територіально-рекреаційного комплексу.

Оскільки туризм має яскраво виражений сезонний характер – з літнім і зимовим піками – важливо створити інфраструктуру, яка буде ефективно функціонувати у будь-яку пору року. Необхідно продумати розміщення туристичних маршрутів так, щоб вони рівномірно охоплювали простір і сезон, що дозволить зменшити навантаження на транспортну систему, внутрішнє обслуговування та забезпечити роботою кваліфікованих фахівців протягом року [9, с. 27].

Сучасний туризм вимагає врахування різноманітних потреб мандрівників. Для одних важливий комфорт, мінімальні фізичні навантаження, зручний транспорт і проживання в готелях високого рівня. Інші ж навпаки надають перевагу активному відпочинку – з рюкзаком, у наметах, із пішими походами. Тому під час проектування туристичних об'єктів варто враховувати вікові та фізичні особливості різних категорій туристів – від дітей до людей літнього віку, щоб кожен міг знайти для себе комфортний і цікавий формат відпочинку [9, с. 28].

Особливо важливо дбати про відповідність інфраструктури очікуванням іноземних туристів, які часто висувають високі вимоги до комфорту: готелі, ресторани, розважальні заклади, спортивні майданчики,

зони відпочинку та побутового обслуговування мають відповідати міжнародним стандартам.

1.2. Основні компоненти туристичної інфраструктури та їх характеристика

Інфраструктура туризму — це комплекс різних закладів і організацій, які забезпечують ефективне функціонування туристичної галузі та створюють умови для комфортного перебування туристів. Вона включає багато елементів, які можна розділити на кілька основних груп. Перша група — це виробнича інфраструктура. Вона відповідає за надання основних послуг туристам: проживання, харчування, транспорт та інші необхідні сервіси. До неї належать готелі, мотелі, кемпінги, ресторани, кафе, а також транспортні компанії, які організовують перевезення. Наприклад, у великому місті турист зможе знайти готель зі зручним доступом до залізничного вокзалу та місцевих кафе, що робить його подорож комфортною [9].

Другий компонент — рекреаційна інфраструктура, що створює можливості для відпочинку, оздоровлення та активного дозвілля. Вона включає природні ресурси, такі як ліси, гори, озера, а також спеціалізовані об'єкти — національні парки, спортивні комплекси, пляжі та туристичні маршрути. Наприклад, відомий гірськолижний курорт Буковель пропонує не лише лижні траси, а й спа-зони та різноманітні розважальні заходи.

До соціальної інфраструктури входять ті заклади, які задовольняють повсякденні потреби туристів і місцевих жителів. Це медичні установи, аптеки, засоби зв'язку, громадський транспорт, музеї, театри, бібліотеки. Наприклад, турист у курортному місті Трускавець має можливість звернутися до лікарні чи скористатися послугами місцевої інформаційної служби, що забезпечує допомогу і консультації [9].

Існує також загальна інфраструктура, яка не створювалась спеціально для туризму, але активно використовується туристами. Це транспортні комунікації, як автодороги, залізниця, аеропорти, а також інженерні мережі, банківські установи, заклади побутового обслуговування. Наприклад, міжнародний аеропорт Бориспіль є важливим вузлом не лише для жителів країни, а й для численних туристів. Загальна інфраструктура сприяє розвитку туризму, забезпечуючи базові потреби та комфорт.

Спеціальна інфраструктура — це ті об'єкти, які призначені безпосередньо для обслуговування туристів. Сюди входять туристичні агентства, екскурсійні бюро, готелі, санаторії, розважальні заклади, частково ресторани і міжміський транспорт. Вони орієнтовані на задоволення потреб туристів і отримують прибуток саме від туристичної діяльності. Наприклад, туристична агенція може організувати повний пакет послуг — від квитків до екскурсій і проживання, створюючи зручний сервіс для клієнтів [9].

Інфраструктура туризму також включає інституційних суб'єктів — державні та міжнародні органи, які регулюють діяльність у галузі туризму, забезпечують безпеку та підтримку туристів. Міністерства, консульства, служби прикордонного контролю відіграють важливу роль у створенні сприятливих умов для подорожей, наприклад, допомагаючи туристам отримати візу чи надавати інформацію про правила в'їзду.

Окрім того, існує обслуговуюча інфраструктура, що включає банки, страхові компанії, юридичні та консалтингові фірми, які підтримують функціонування туристичних підприємств, забезпечуючи фінансові та юридичні послуги. Наприклад, турист може оформити страхування подорожі або компанія — отримати консультації щодо ведення бізнесу [9].

Інформаційна інфраструктура відіграє ключову роль у поширенні туристичних даних та організації поїздок. Вона представлена туристичними сайтами, мобільними додатками, інформаційними центрами, картами та рекламними матеріалами. Це допомагає туристам отримати необхідну

інформацію, забронювати послуги і планувати маршрут. Наприклад, популярний портал booking.com дозволяє туристам легко знайти і забронювати готель [9].

Не менш важливим є людський капітал — це працівники, які безпосередньо взаємодіють із туристами, забезпечуючи якість послуг. Від гідів до адміністраторів готелів і водіїв — їх професіоналізм і ввічливість створюють позитивне враження від подорожі.

Для узагальнення в таблиці наведені основні компоненти туристичної інфраструктури з їхніми характеристиками.

Таблиця 1.2.

Основні компоненти туристичної інфраструктури та їх характеристика

Компонент	Характеристика
Виробнича інфраструктура	Включає підприємства, що безпосередньо забезпечують туристичну діяльність: готелі, транспорт, харчування, об'єкти розміщення, об'єкти дозвілля. Забезпечує створення умов для відпочинку та пересування туристів.
Рекреаційна інфраструктура	Охоплює природні та штучні ресурси, які створюють умови для оздоровлення, активного відпочинку та розваг (парки, пляжі, термальні джерела, спорткомплекси, туристичні маршрути тощо).
Соціальна інфраструктура	Забезпечує комфортне перебування туристів на території та пов'язана з обслуговуванням повсякденних потреб (медицина, зв'язок, банківські установи, комунальні служби, музеї, бібліотеки, парки культури).
Загальна інфраструктура	Складається з елементів, які обслуговують як місцеве населення, так і туристів. До неї належать дороги, комунікації, соціальні установи, банки, інженерні системи. Вона не спеціалізована, але впливає на якість туристичного обслуговування.
Спеціальна інфраструктура	Спрямована виключно на туристів та туристичні підприємства. Включає туроператорів, агентства, готелі, національні парки, транспортні компанії, екскурсійні бюро, туристичні розваги. Всі ці об'єкти формують основну пропозицію на туристичному ринку.
Інституційні суб'єкти (державні та міжнародні структури)	Органи державної влади (центральні і місцеві), представництва МЗС, консульства, поліція тощо – забезпечують правову, дипломатичну та організаційну підтримку туристичної діяльності, що є важливо для міжнародного туризму.
Обслуговуюча інфраструктура	Складається з фінансових, юридичних, інформаційних та консалтингових організацій, які підтримують функціонування туристичного бізнесу. Наприклад, страхові компанії, ІТ-сервіси,

	банки.
Інформаційна інфраструктура	Містить системи інформування туристів: сайти, туристичні довідники, інфоцентри, цифрові платформи бронювання. Сприяє швидкому доступу до послуг і плануванню подорожей.
Людський капітал	Це персонал туристичних підприємств, що забезпечує якість послуг: гіді, менеджери, обслуговуючий персонал. Від рівня підготовки цих працівників залежить рівень туристичного сервісу.

Отже, туристична інфраструктура — це складна і багатогранна система, що включає різні види об'єктів і організацій, які взаємодіють між собою, забезпечуючи комфорт, безпеку і різноманітність послуг для туристів. Її розвиток є необхідною умовою для підвищення привабливості туристичних дестинацій і ефективного функціонування туристичної галузі в цілому.

1.3. Теоретичні підходи до вивчення впливу туристичної інфраструктури на розвиток міжнародного туризму

Відповідно до Закону України «Про туризм», важливою складовою національної туристичної політики є створення ефективної туристичної інфраструктури (ТІ), до якої відносяться об'єкти розміщення (готелі), заклади харчування, курортні та оздоровчі установи. У Стратегії розвитку туризму на період до 2026 року визнається, що Україна суттєво відстає у розвитку ТІ порівняно з провідними країнами світу, тому її розвиток є стратегічним завданням для підвищення якості туристичних послуг.

Туристична інфраструктура — це комплекс технічних, організаційних та господарських об'єктів, які забезпечують безперебійне функціонування туристичної галузі. До її складових належать не лише готелі та заклади харчування, а й транспортні організації, спеціальні інженерні мережі,

інформаційні системи, а також об'єкти культури, спорту, освіти та медицини залежно від виду туризму [12, с. 37].

Важливо підкреслити, що ТІ має обслуговуючий, допоміжний характер, але її вплив на якість туристичних послуг і ефективність туристичної діяльності є ключовим. Відзначається також подвійність ТІ: вона забезпечує діяльність туристичних підприємств, але сама функціонує, керуючись цілями інфраструктурних установ.

Розгляд ТІ часто має територіальний характер — на рівні міста, регіону чи країни, проте важливим є і міжнародно-регіональний аспект. Основними компонентами інфраструктури є матеріально-технічний, інституціональний, організаційний, інформаційний, логістичний і соціальний. Сучасний підхід також включає нематеріальні, «невидимі» елементи.

Розвиток ТІ розглядається через кілька теоретичних підходів:

- досягнення нових цілей;
- еволюція та ускладнення системи;
- адаптація до змін у зовнішньому середовищі;
- розв'язання внутрішніх проблем і протиріч.

Глобалізація туризму суттєво впливає на всі компоненти ТІ, особливо інституціональний, логістичний та інформаційний. Вона проявляється через чотири основні процеси: конвергенція (усунення відмінностей між системами), інтеграція (об'єднання різних частин у єдине ціле), уніфікація (приведення до єдиного зразка) та гармонізація (узгодження і координація) [12, с. 39].

Глобалізація туризму призводить до формування єдиних світових стандартів, підвищення ролі міжнародних туристичних компаній і розповсюдження глобальних мереж, що стимулюють інтеграцію національних індустрій. Водночас зростає конкуренція і вимоги до якості і безпеки туристичних послуг.

Основні чинники розвитку міжнародного туризму в сучасних умовах поділяють на: [5, с. 9]

- соціальні (зростання мобільності та цінностей туризму);
- економічні (збільшення доходів і доступність послуг);
- інфраструктурні (розширення і вдосконалення інфраструктури);
- екологічні (погіршення екології);
- інформаційно-технологічні (поширення інформаційних мереж).

При цьому негативні чинники, такі як військові конфлікти, кризи чи катастрофи, також мають значний вплив.

Глобалізація сприяє появі нових тенденцій, зокрема диверсифікації видів туризму і географічних напрямів, а драйверами розвитку виступають зростання значущості готельних і інформаційних мереж, розвиток логістики, уніфікація стандартів і підвищення безпеки.

1.4. Методологія аналізу туристичної інфраструктури та оцінки її ефективності

Методологія аналізу туристичної інфраструктури та оцінки її ефективності передбачає комплексний підхід, що охоплює кілька ключових етапів і використовує різноманітні методи для дослідження як кількісних, так і якісних показників функціонування туристичної інфраструктури (ТІ).

Перш за все, аналіз туристичної інфраструктури починається з ідентифікації та класифікації її складових — це готельні заклади, заклади харчування, транспортні системи, інформаційні сервіси, курортні установи, розважальні та культурні об'єкти тощо. Визначаються також територіальні межі дослідження — міський, регіональний або національний рівень.

Наступним етапом є збір даних — як статистичних (кількість готелів, місць розміщення, пасажиропотоки, рівень заповнюваності тощо), так і

якісних (оцінки туристів, експертні думки, аналіз сервісу). Для цього застосовуються різні методи: опитування, інтерв'ю, експертні оцінки, спостереження, а також аналіз офіційної звітності та інформаційних систем [1].

Далі проводиться оцінка ефективності функціонування інфраструктури. Вона базується на визначенні ключових показників ефективності (KPI), які можуть включати рівень задоволеності туристів, економічну ефективність (дохідність об'єктів інфраструктури), ступінь забезпечення доступності (в тому числі для маломобільних груп населення), якість обслуговування, екологічну сталості та безпеку.

Методологія включає використання багатокритеріального аналізу для зважування різних аспектів інфраструктури — матеріально-технічних, організаційних, інформаційних, логістичних і соціальних. Часто застосовують методи SWOT-аналізу для виявлення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз у розвитку туристичної інфраструктури [3, с. 32].

Також важливим елементом є просторовий аналіз з використанням геоінформаційних систем (ГІС), що дозволяє візуалізувати розподіл об'єктів інфраструктури, виявити «білі плями» та оптимізувати маршрути руху туристів.

Для комплексної оцінки ефективності використовують економіко-математичні моделі, які дозволяють прогнозувати вплив змін у інфраструктурі на розвиток туризму, а також моделювати варіанти інвестиційної політики.

Важливою складовою методології є врахування глобалізаційних процесів, інноваційних трендів, а також зовнішніх факторів (економічних, соціальних, екологічних), що впливають на розвиток інфраструктури [22].

Таким чином, методологія аналізу туристичної інфраструктури та оцінки її ефективності — це системний підхід, що поєднує кількісні і якісні методи, інструменти просторового моделювання, багатокритеріальний аналіз

і стратегічне планування, спрямований на підвищення конкурентоспроможності туристичної галузі та сталий розвиток туризму.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Загальна характеристика Одеської області як туристичної дестинації

Одеська область – це справжній культурно-історичний і природний скарб України, який відкриває перед мандрівниками безмежні можливості для пізнання, відпочинку і натхнення. Край, що розкинувся вздовж мальовничого узбережжя Чорного моря, поєднує в собі багатогранність ландшафтів, багатовікову історію та неповторний етнокультурний колорит. Саме тут історія зустрічається з природою, а традиції різних народів переплітаються у єдину гармонійну симфонію життя.

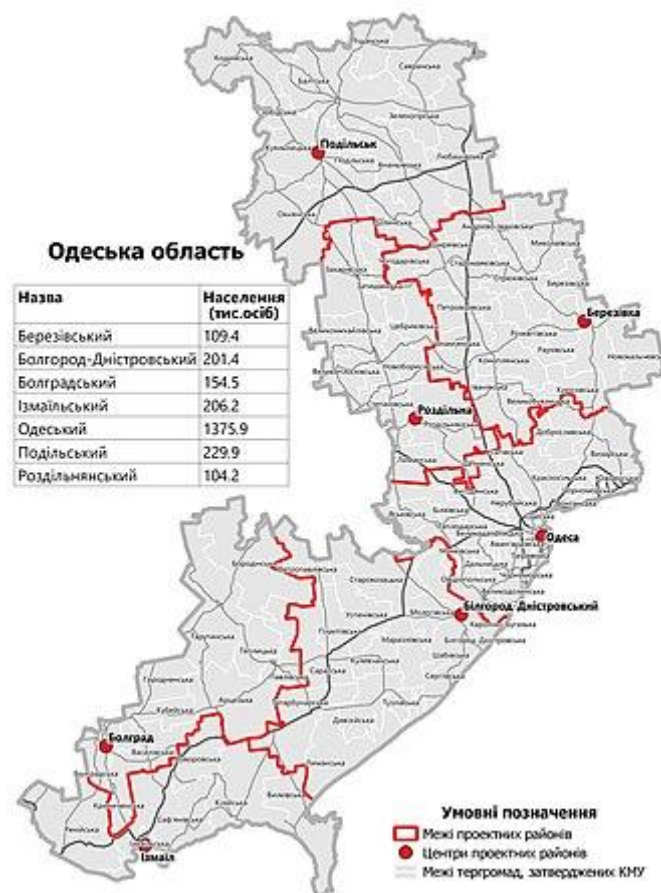

Рис. 2.1. Мапа Одеської області

Клімат Одеської області сприяє активному туризму протягом більшої частини року. М'які, теплі зими і сонячні, довгі літа роблять цей регіон ідеальним для пляжного відпочинку, оздоровлення, а також для культурних і спортивних заходів. Море з його ласкавими хвилями дарує не лише можливість купання і засмагання, але й чудові умови для вітрильного спорту, дайвінгу та риболовлі. Пляжі тут різноманітні: від широких піщаних кос до затишних бухт із дрібною галькою, кожен з яких має свою неповторну атмосферу.

Географічне розташування Одеської області охоплює значну частину Північно-Західного Причорномор'я — від гирла ріки Дунай на заході до Тилігульського лиману на сході, а від узбережжя Чорного моря на північ простягається приблизно на 250 км. Область межує з Вінницькою та Кіровоградською областями на півночі, Миколаївською на сході, а на заході та південному заході межує з державами Молдова і Румунія відповідно. Загальна довжина державного кордону в межах області становить 1362 км, що робить її однією з ключових прикордонних територій України. Площа Одеської області займає 5,5 % загальної території країни, що свідчить про її значний географічний потенціал [1, с. 2].

Геополітичне розташування регіону має важливе значення для України, адже Одещина виступає важливим транспортним і логістичним вузлом, забезпечуючи зв'язок України з європейськими країнами. Область є активним учасником великих міжрегіональних організацій, таких як Асамблея європейських регіонів та Робітнича співдружність придунайських країн, що сприяє її інтеграції у європейські політичні, економічні та культурні процеси. Водночас, будучи частиною морського фасаду України, Одеська область відіграє вагомую роль у Чорноморському економічному співробітництві, підтримуючи стабільні торговельно-економічні та міждержавні зв'язки [14].

Гідрографія області представлена широкою мережею річок, лиманів, озер та водосховищ. В межах області протікає понад 1134 малі річки і струмки, а також розташовано 15 прісноводних і морських лиманів, серед яких найбільшими є Дністровський, Тилігульський, Хаджибейський, Алібей, Куяльницький та інші. Територія багата на водні ресурси, зокрема 68 водосховищ та 45 озер — як прісноводних (Кагул, Ялпуг, Катлабук), так і солоноводних (Сасик, Шагани). Узбережжя Чорного моря, довжиною близько 300 км від гирла Дунаю до Тилігульського лиману, включає численні лимани, багато з яких частково або повністю відгороджені від моря пересипами, створюючи унікальні екосистеми.

Річкова мережа відноситься до басейнів Чорного моря, а також великих річок — Дунаю, Дністра і Південного Бугу. На території Одеської області налічується близько 200 річок довжиною понад 10 км, проте багато з них пересихають у літній період. Найбільшими є Дунай із Кілійським гирлом, Дністер із притокою Кучурган, Кодима, Саврань та Тилігул. Ці річки мають важливе господарське значення — для судноплавства, зрошення земель та виробництва електроенергії (наприклад, Савранська ГЕС).

Природні комплекси Одеської області включають багаті та унікальні природні ресурси, зокрема об'єкти природно-заповідного фонду. Станом на 2018 рік в області налічувалося 123 таких об'єкти, з них 16 загальнодержавного і 107 місцевого значення. Загальна площа природно-заповідних територій становить майже 160 тисяч гектарів, що становить 4,5 % площі області, що свідчить про збереження значної частини природного ландшафту [14].

Одеська область володіє значним біосферним потенціалом завдяки розташуванню низки унікальних природних комплексів у дельтах великих річок, на лиманах та узбережжях Чорного моря. Тут зосереджені цінні водно-болотні угіддя, які мають національне та міжнародне значення як середовище існування для багатьох рідкісних видів флори і фауни. Особливо відомий

Дунайський біосферний заповідник, що входить до світової мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО.

Серед інших природоохоронних об'єктів області — Савранський ліс, Дністровські плавні, Філофорне поле Зернова та інші заказники, що охороняють унікальні природні ландшафти та видове різноманіття [14].

Природні ресурси Одеської області відзначаються високою якістю і родючістю земельних ресурсів, представлених переважно чорноземними ґрунтами, які забезпечують відмінні умови для сільського господарства. Поєднання родючих ґрунтів із теплим степовим кліматом формує потужний агропромисловий потенціал регіону, що підтримується понад 2,5 млн га сільськогосподарських угідь, у тому числі понад 2 млн га ріллі, а також близько 80 тис. га виноградників і садів.

Клімат в області, особливо в південній її частині, є посушливим, тому близько 10 % сільськогосподарських земель забезпечується зрошенням, що підвищує ефективність використання землі. Тепле море, лікувальні грязі, мінеральні води і численні пляжі створюють винятковий рекреаційний потенціал Одещини, що сприяє розвитку курортної індустрії та туризму.

Населення Одеської області за кількістю посідає шосте місце серед усіх регіонів України та Автономної Республіки Крим. За даними Всеукраїнського перепису населення, загальна чисельність населення становить близько 2,469 млн осіб, з яких понад 65 % проживають у міських населених пунктах, а 34 % — у сільській місцевості. Серед населення жінки складають більшість — понад 53 %, тоді як чоловіків близько 47 %.

За останні десятиліття спостерігається тенденція до зменшення кількості дітей і одночасне збільшення частки населення старшого віку, що ускладнює демографічну ситуацію в регіоні та сприяє процесу старіння населення. На території області налічується 52 міста та селища міського типу, серед яких найбільшими є Одеса, Ізмаїл, Чорноморськ, Білгород-Дністровський, Подільськ та інші [14].

Національний склад населення Одеської області є надзвичайно різноманітним. За даними перепису 2001 року, на території регіону проживали представники 133 національностей і народностей, що відображає історичну мультикультурність регіону. Переважна більшість населення становлять українці — 62,8 %, друге місце за чисельністю посідають росіяни (20,7 %), також значні громади болгар (6,1 %), молдован (5,0 %), гагаузів (1,1 %), греків, євреїв, татар та інших національностей [26].

На південно-західних територіях області, особливо в межиріччі Дністра та Дунаю, спостерігається найбільша етнічна строкатість, де проживають значні групи болгар, росіян, молдован і гагаузів, що надає регіону унікального культурного колориту.

Мовний склад також є багатомовним — українська, російська, болгарська, молдовська, гагаузька та інші мови широко використовуються в різних громадах області.

Історична спадщина Одещини вражає своєю багатогранністю і глибиною. Одеса, «перлина біля моря», — місто з унікальним архітектурним обличчям, де будівлі XIX–XX століть зберігають дух часу, а парки й сквери створюють оазиси спокою посеред міського шуму. Старовинні катакомби, музеї, театри й оперні зали дозволяють кожному зануритись у культурний контекст епох і познайомитися з видатними митцями, які творили у цих стінах. Поза межами столиці регіону розкинулись чарівні містечка та селища, де можна відчувати справжній подих минулого, прогулятися вуличками, де час ніби зупинився, а місцева гостинність зігріває душу [26].

Туристи, які прагнуть не лише відпочинку, а й оздоровлення, знайдуть у Одеській області широкий вибір санаторіїв і курортів. Лікувальні грязі лиманів і термальні джерела відомі своїми цілющими властивостями. Комбіновані програми оздоровлення з використанням природних ресурсів приваблюють не лише вітчизняних, але й іноземних туристів. Це місце, де природа стає найкращим лікарем, а комфорт і сервіс — на вищому рівні.

Культурне життя Одещини – це справжнє свято для поціновувачів мистецтва. Різноманітні фестивалі, концерти, театральні вистави і ярмарки проводяться практично щомісяця, оживляючи місто і села. Місцева гастрономія вражає багатством смаків і ароматів, які віддзеркалюють історичне змішання культур. Тут можна скуштувати свіжі морепродукти, вишукані вина місцевих виноробів, а також традиційні страви різних етносів, що проживають в регіоні. Вечори, проведені в колі друзів за національними стравами, супроводжуються народною музикою та теплими розповідями — це справжній рецепт душевного відпочинку.

Природа Одеської області зачаровує своєю різноманітністю і величчю. Тут є унікальні природні парки, заповідники і заказники, які зберігають багатство флори і фауни. Лимани, заплави, степи, а також дельти річок створюють неповторний екологічний простір, привабливий для любителів спостереження за птахами, фотографів і просто поціновувачів краси. Прогулянки у національних парках чи піші маршрути вздовж узбережжя дарують можливість відчувати єдність із природою, відпочити від міського гамору та наповнити внутрішні ресурси.

Для активних туристів Одеська область пропонує безліч можливостей для спорту і розваг: велосипедні та кінні прогулянки, катання на яхтах і каяках, водні види спорту, екскурсії до історичних пам'яток і природних див. Різноманітність маршрутів дозволяє вибрати оптимальний варіант для кожного – від сімей з дітьми до любителів екстремальних пригод. Багатство культурної спадщини також дає змогу організувати пізнавальні тури, які відкривають несподівані сторінки минулого і сучасності регіону [14].

Інфраструктура для туризму в Одеській області постійно вдосконалюється. Розвинені транспортні сполучення, сучасні готельні комплекси, безліч закладів громадського харчування і сервісів роблять перебування тут максимально комфортним. Від невеликих затишних готелів до розкішних курортних комплексів – кожен знайде варіант за своїми

побажаннями та бюджетом. Туристичні агенції пропонують різноманітні пакети послуг, екскурсії, організовані подорожі і тематичні тури, що дає можливість кожному створити свою унікальну програму відпочинку [26].

Одеська область є регіоном, де гармонійно поєднуються історія, природа і сучасний комфорт. Вона відкриває безліч шляхів для дослідження, надихає на нові відкриття і дарує незабутні враження. Відвідувачі цього краю повертаються додому з почуттям глибокого задоволення, сповнені сил і нових ідей, адже тут кожен може знайти саме те, що шукає – чи це спокійний відпочинок на морі, активні пригоди, культурне збагачення чи оздоровлення тілом і душею. Ця область — живий організм, який вабить своїми барвами, історією і безмежною гостинністю, що залишається в серці назавжди.

2.2. Сучасний стан розвитку туристичної інфраструктури Одеської області

Туристична діяльність сьогодні охоплює близько 50 галузей господарства, включаючи транспорт, будівництво, торгівлю, громадське харчування, сільське господарство, культуру, спорт та інші. Туризм розглядається як стратегічна галузь і пріоритетний напрямок розвитку багатьох країн, зокрема й України, бо він має вагоме значення в економіці, забезпечуючи до 10% світового ВВП і близько 11% світових споживчих витрат.

В Україні туристичний потенціал великий, завдяки численним культурним, природним та соціальним ресурсам, однак він ще не використовується повною мірою, що знижує привабливість країни для іноземних туристів та призводить до втрат у туристичних надходженнях.

Одеська область є одним з важливих туристичних регіонів України, про що свідчать статистичні дані про кількість туристичних путівок. Регіон

приваблює туристів як завдяки зеленому туризму, так і численним історико-культурним пам'яткам [32, с. 619].

Розвиток туризму в Одеському регіоні умовно поділяється на три етапи. Перший – початкові спроби туристичної діяльності після здобуття незалежності України (1991–1996 роки). Другий почався після ухвалення в 1995 році Закону України «Про туризм» і тривав до 2004 року, коли відбулося структурування туристичного бізнесу та розвиток круїзного напрямку. Третій етап – після 2004 року, коли внутрішній туризм почав домінувати над зовнішнім, а Одеса набула статусу важливого туристичного центру.

Серед переваг регіону – вигідне економіко-географічне положення, сприятливі природні умови, численні пам'ятки архітектури, природні лікувальні ресурси та морські пляжі. Це створює умови для розвитку різних видів туризму: культурно-пізнавального, релігійного, лікувально-оздоровчого, екологічного, круїзного, сільського тощо.

Проте інфраструктура має низку проблем: відсутність достатніх коштів у міському бюджеті на розвиток туризму, нестача паркувальних місць для екскурсійних автобусів, дефіцит молодих кваліфікованих екскурсоводів і навчальних закладів для їх підготовки, поганий стан доріг і відсутність якісних навігаційних вказівників на іноземних мовах. Особливо складним є подолання мовного бар'єру для іноземних туристів.

Структура туристичного потоку до Одеси значною мірою складається з туристів з країн пострадянського простору, а також значна частка туристів приїжджає з Америки, Німеччини, Італії, Португалії, Туреччини та інших країн [32, с. 620].

Для забезпечення комфортного та безперешкодного перебування туристів у регіоні надзвичайно важливим є розвиток основних складових туристичної інфраструктури. До них належать транспортна доступність, яка визначає зручність та швидкість прибуття відвідувачів, а також якісні засоби

розміщення, що гарантують комфортний відпочинок. Важливим аспектом є організація харчування, що відповідає потребам різних категорій туристів, а також наявність ефективних інформаційних ресурсів, які сприяють орієнтації, плануванню подорожі та ознайомленню з туристичними можливостями регіону. Розглянемо кожен із цих елементів детальніше.

2.2.1. Транспортна доступність

Транспортна доступність є одним із ключових чинників, що визначають успішність розвитку туристичної галузі в будь-якому регіоні, і Одеська область не є виключенням. Від зручності, швидкості та різноманітності транспортних засобів залежить не лише загальне враження туристів, але й рівень привабливості регіону для внутрішніх та іноземних відвідувачів.

Одеська область має вигідне географічне положення на південному заході України, що робить її своєрідними «воротами» до Чорноморського узбережжя. Це стратегічне розташування забезпечувало широкий вибір транспортних маршрутів для внутрішніх і міжнародних туристів. В мирний час одним із найважливіших транспортних вузлів був міжнародний аеропорт «Одеса», який забезпечував регулярне авіасполучення з багатьма країнами Європи, Азії та СНД, сприяючи активному розвитку туризму [32].

Однак нині, у зв'язку з воєнними діями на території України, аеропорт «Одеса» тимчасово не функціонує для пасажирських перевезень. Це суттєво вплинуло на транспортну доступність регіону для іноземних туристів та обмежило можливості швидкого авіасполучення. Водночас це спонукало до посилення уваги до інших видів транспорту, які залишаються функціональними та можуть підтримувати туристичні потоки.

Область має розвинену залізничну інфраструктуру: майже 1100 км залізничних колій і близько 100 залізничних станцій забезпечують ефективне перевезення вантажів і пасажирів. Крім того, територією області проходить 7 основних автомагістралей, що гарантує зручне автомобільне сполучення як усередині регіону, так і з іншими областями та країнами.

Приморське розташування та транспортно-географічні особливості роблять Одещину важливим центром експортно-імпортних операцій, що відіграє ключову роль у міжнародних транспортних коридорах Європейської комунікаційної інфраструктури. Це підсилює потенціал області як логістичного та торгового хабу для країн-членів Чорноморського економічного співробітництва [32].

Особливе місце займає морегосподарський комплекс, що є одним із найпотужніших серед регіонів України. Він включає сім морських портів, які обробляють понад 74% вантажів усіх українських портів. В регіоні діють п'ять судноремонтних заводів, а також провідні державні та приватні судноплавні компанії. Це сприяє широкому спектру послуг у морській галузі, включно з кріюінгом, експедируванням і агентським обслуговуванням.

Морські торговельні порти поділяються на дві основні групи: дунайські порти (Рені, Ізмаїл, Усть-Дунайськ) та порти Чорноморського узбережжя (Білгород-Дністровський, Чорноморськ, Одеса, Південне). Вони є ключовими точками в системі міжнародних транспортних шляхів і забезпечують ефективне обслуговування як внутрішнього, так і зовнішнього економічного обміну.

Особливе значення має Дунайський водний шлях, який після будівництва каналу Дунай-Майн-Рейн став найкоротшим і найзручнішим шляхом із європейських країн до Чорного моря, а далі — до Закавказзя, Середньої Азії та Близького Сходу. Річки Дністер і Дніпро забезпечують водне сполучення з Молдовою, Центральною Україною, Білоруссю, Польщею та країнами Балтії після реконструкції каналів.

Автомобільні дороги області також відіграють значну роль, хоча стан доріг та безпека руху викликають певні побоювання у зв'язку з бойовими діями в країні. Незважаючи на це, внутрішній туризм, особливо у напрямку сільського, зеленого та культурно-пізнавального туризму, продовжує розвиватися, а автомобільний транспорт залишається ключовим засобом пересування для багатьох відвідувачів [32].

Морський транспорт також має велике значення для регіону. Одеський порт зберігає свою роль важливого транспортного хабу, однак пасажирські круїзи суттєво обмежені через загальну нестабільність і військові ризики. Тим не менш, морські перевезення залишаються важливим логістичним ресурсом, зокрема для вантажних операцій і підтримки економіки регіону.

Громадський транспорт у межах Одеси та прилеглих територій працює в адаптованому режимі, забезпечуючи можливість пересування місцевих жителів та внутрішніх туристів. Проте необхідність модернізації транспортної інфраструктури, зокрема покращення навігації для іноземних відвідувачів та подолання мовного бар'єру, залишається актуальною.

Таким чином, незважаючи на виклики, пов'язані з воєнним станом, Одеська область зберігає потенціал для розвитку транспортної доступності, що є фундаментом для подальшої відбудови і розвитку туристичної галузі після стабілізації ситуації. Ефективне використання наявних ресурсів, а також інвестиції в покращення транспортної інфраструктури створять міцну базу для майбутнього зростання туризму в регіоні.

2.2.2. Засоби розміщення

Одеська область, завдяки своєму вигідному географічному розташуванню на узбережжі Чорного моря, багатій історії та культурній спадщині, має широкий спектр можливостей для розміщення гостей,

починаючи від п'ятизіркових готелів і закінчуючи невеликими приватними садибами.

Одеська область має досить широкий спектр засобів розміщення, які відповідають різним категоріям туристів, бюджету і цілям поїздки.

Таблиця 2.1.

Основні засоби розміщення туристичної діяльності Одеської області

Тип засобів розміщення	Опис та особливості	Локації / орієнтація	Цільова аудиторія
Готелі	Широкий вибір готелів різних класів — від економ до люксових. Забезпечують проживання, харчування, конференції, спа, розваги.	Одеса, курортні зони (Затока, Кароліно-Бугаз, Сергіївка)	Туристи з різним бюджетом, бізнес-туристи
Пансіонати і санаторії	Санаторно-курортні заклади з лікувальними послугами: фізіотерапія, спа, оздоровлення.	Курортні зони області	Туристи, які шукають лікувальний відпочинок
Бази відпочинку і туристичні комплекси	Проживання в котеджах, будиночках або номерах із спільними послугами. Часто з власними пляжами, дитячими майданчиками, спорспорудами.	Прибережні зони	Сімейні туристи, групи друзів
Хостели	Бюджетні варіанти проживання з простими умовами, доступні за ціною. Здебільшого розташовані в центрі Одеси.	Центр Одеси	Молодь, іноземні туристи
Приватний сектор	Оренда кімнат чи будинків місцевими мешканцями, особливо популярна у літній сезон.	Курортні селища	Внутрішні туристи, туристи з обмеженим бюджетом
Агротуристичні садиби та еко-готелі	Комфортний відпочинок на природі, знайомство з культурою і традиціями регіону.	Сільська місцевість області	Туристи, які цінують природу і традиції

Незважаючи на широкий вибір засобів розміщення, важливо враховувати, що через війну частина готелів і курортних закладів призупинила або суттєво обмежила свою діяльність, особливо у

прибережних районах. Однак приватний сектор продовжує працювати, обслуговуючи переважно внутрішніх туристів.

У майбутньому відновлення і модернізація засобів розміщення в Одеській області можуть стати однією з рушійних сил для відродження туристичної галузі, особливо за умов стабілізації безпекової ситуації. Інвестиції в інноваційні, комфортні і безпечні об'єкти розміщення допоможуть підвищити конкурентоспроможність регіону на туристичному ринку [32, с. 623].

До початку військових дій туристична інфраструктура регіону активно розвивалася. В Одесі та курортних зонах області функціонували численні готелі, мотелі, хостели, санаторії, бази відпочинку та приватні апартаменти, які могли задовольнити найрізноманітніші запити відпочивальників – від люксових умов до бюджетних варіантів. Така різноманітність розміщення забезпечувала можливість залучення як масового, так і спеціалізованого туризму, зокрема лікувального, культурно-пізнавального та зеленого.

Незважаючи на те, що сьогодні через воєнний стан частина засобів розміщення тимчасово призупинила свою діяльність, в регіоні зберігається функціональний потенціал, що може бути відновлений у майбутньому. Частина приватного сектору, особливо в сільській місцевості та на узбережжі, продовжує приймати туристів, особливо внутрішніх, пропонуючи більш доступні та домашні умови проживання.

Також важливо зазначити, що сучасні тенденції розвитку туризму в регіоні передбачають не лише традиційні готельні послуги, а й розвиток альтернативних форм розміщення, таких як агротуризм, еко-садиби, глемпінг (комфортне кемпінгування), що відповідає зростаючому попиту на природоорієнтований відпочинок і сприяє сталому розвитку територій.

З огляду на воєнні виклики, особливо актуальним є питання безпеки та адаптації засобів розміщення до сучасних реалій, включаючи забезпечення

евакуаційних шляхів, наявність укриттів, а також готовність до швидкого реагування на надзвичайні ситуації.

Таким чином, засоби розміщення в Одеській області мають великий потенціал для відновлення і розвитку після стабілізації ситуації, що зробить регіон ще більш привабливим для туристів з різних куточків світу. Для цього необхідна комплексна підтримка з боку держави, місцевої влади та бізнесу, спрямована на модернізацію, розширення спектру послуг та підвищення якості обслуговування.

2.2.3. Харчування

В Одесі, як головному туристичному центрі регіону, розвинена широка мережа ресторанів, кафе, барів та закусочних, що пропонують як традиційну українську кухню, так і страви міжнародної кухні. Особливою популярністю користуються морепродукти, що обумовлено близькістю Чорного моря. Серед відомих закладів варто виділити ресторан «Дача», який славиться авторськими стравами з риби та морепродуктів, а також ресторан «Kumanets», де можна скуштувати класичні українські страви і делікатеси з риби. Популярністю користуються також ресторани «Компот» і «Гальяно», де пропонують традиційні одеські страви: рибні юшки, оселедець під шубою, салат «Мімоза» та інші локальні делікатеси.

У курортних зонах Одеської області, таких як Затока, Кароліно-Бугаз і Сергіївка, функціонує багато закладів громадського харчування, орієнтованих на сімейний відпочинок. У Затоці популярністю користується ресторан «Парус», де подають страви української кухні та свіжі морепродукти. В Кароліно-Бугазі відвідувачі часто обирають «Пляжне кафе Фішка», відоме своїм гостинним персоналом і стравами кримськотатарської

кухні — чебуреки, лагман, плов, що дозволяє познайомитися з кулінарними традиціями регіону, які мають глибоке історичне коріння.

Важливу роль у харчовій інфраструктурі відіграють кафе і кав'ярні, особливо в історичному центрі Одеси та курортних зонах. Наприклад, «Львівська майстерня шоколаду» і «Black Honey» — це улюблені місця для відпочинку і культурних заходів, де туристи можуть насолодитися якісною кавою, авторськими десертами та легкими закусками.

Відповідаючи на сучасні гастротренди, у регіоні зростає кількість закладів із здоровою їжею, органічними продуктами, вегетаріанськими і веганськими стравами. Зокрема, в Одесі працює веганське кафе «Hummus & Happiness», яке пропонує смачні та корисні страви, що користуються популярністю серед туристів та місцевих жителів. Також функціонують кілька еко-кафе та фермерських ринків, де можна придбати натуральні продукти без хімічних добавок [27].

Незважаючи на різноманітність, галузь харчування в Одеській області має певні виклики. Це нерівномірність якості обслуговування, особливо у віддалених курортних зонах, нестача кваліфікованого персоналу, а також недостатня інформаційна підтримка для іноземних туристів, зокрема відсутність меню іноземними мовами у багатьох закладах, що ускладнює комфортне перебування гостей з-за кордону. Загалом, харчування в Одеській області є важливою складовою туристичного досвіду, що потребує подальшого розвитку та вдосконалення, щоб відповідати вимогам різних категорій туристів і сприяти підвищенню конкурентоспроможності регіону на туристичному ринку.

2.2.4. Інформаційні ресурси

В Одеській області функціонує низка офіційних та неофіційних інформаційних платформ, що сприяють поширенню туристичної інформації. До офіційних джерел належать туристичні портали, сайти міських і обласних адміністрацій, а також туристичні інформаційні центри, розташовані в ключових локаціях, таких як Одеса, курортні зони та транспортні вузли. Наприклад, туристичний портал odessatravel.com надає детальну інформацію про визначні місця, екскурсії, події та варіанти проживання в регіоні. Також важливим є сайт tourism.odessa.ua, що містить офіційну інформацію про туристичний потенціал області та діючі сервіси. В Одесі функціонує Туристично-інформаційний центр (ТІЦ), розташований на Приморському бульварі, який допомагає туристам зорієнтуватися та отримати необхідні консультації [27].

Великою популярністю користуються електронні ресурси — офіційні сайти, мобільні додатки, сторінки в соціальних мережах, де туристи можуть отримати актуальну інформацію, переглянути фото- і відеоматеріали, а також ознайомитися з відгуками інших відпочивальників. Активне використання цифрових платформ дозволяє оперативно інформувати туристів про зміни в роботі об'єктів, нові пропозиції або заходи. Наприклад, мобільний додаток Visit Odessa пропонує інтерактивні карти, аудіогіди та актуальні новини для туристів [27].

Окрім офіційних джерел, значну роль відіграють і приватні ініціативи: блоги, форуми, відеоканали, туристичні агенції, що пропонують унікальні маршрути та нестандартні екскурсії. Так, блогерські платформи, наприклад, канал Odessa Stories на YouTube, розкривають мало відомі історії міста і регіону, а туристичні агенції пропонують нестандартні екскурсії, наприклад, по виноробних господарствах Одещини або морські круїзи Чорним морем.

Проте в Одеській області існують виклики, пов'язані з інформаційним забезпеченням туристів. До них належить недостатня кількість інформаційних пунктів у віддалених районах, обмежена кількість матеріалів

іноземними мовами, що ускладнює орієнтування іноземних гостей, а також потреба в удосконаленні навігаційних систем — встановленні більш зрозумілих туристичних знаків і вказівників.

Важливим напрямом є також підвищення кваліфікації персоналу, що працює в туристичній інформації, для якісного консультування туристів і надання актуальної допомоги. Таким чином, розвиток інформаційних ресурсів є ключовим фактором для підвищення привабливості Одеської області як туристичного регіону та покращення загального туристичного сервісу.

2.3. Аналіз туристичних потоків, зокрема міжнародного туризму в регіоні

Одеська область є одним із провідних регіонів України в туристично-рекреаційній сфері завдяки сприятливим природно-кліматичним умовам, вигідному розташуванню, багатству пам'яток культури, історії, архітектури, а також наявності лікувальних грязей і мінеральних вод. Регіон має великий потенціал як для внутрішнього, так і для міжнародного туризму. Проте існують проблеми розвитку сервісу, інфраструктури та маркетингової політики, які гальмують повноцінне розкриття туристичного потенціалу.

За оцінками дослідників, найвищий природно-ресурсний потенціал для розвитку туризму мають такі райони (балами за 26 адміністративних районів) (див Діграму 2.1.)

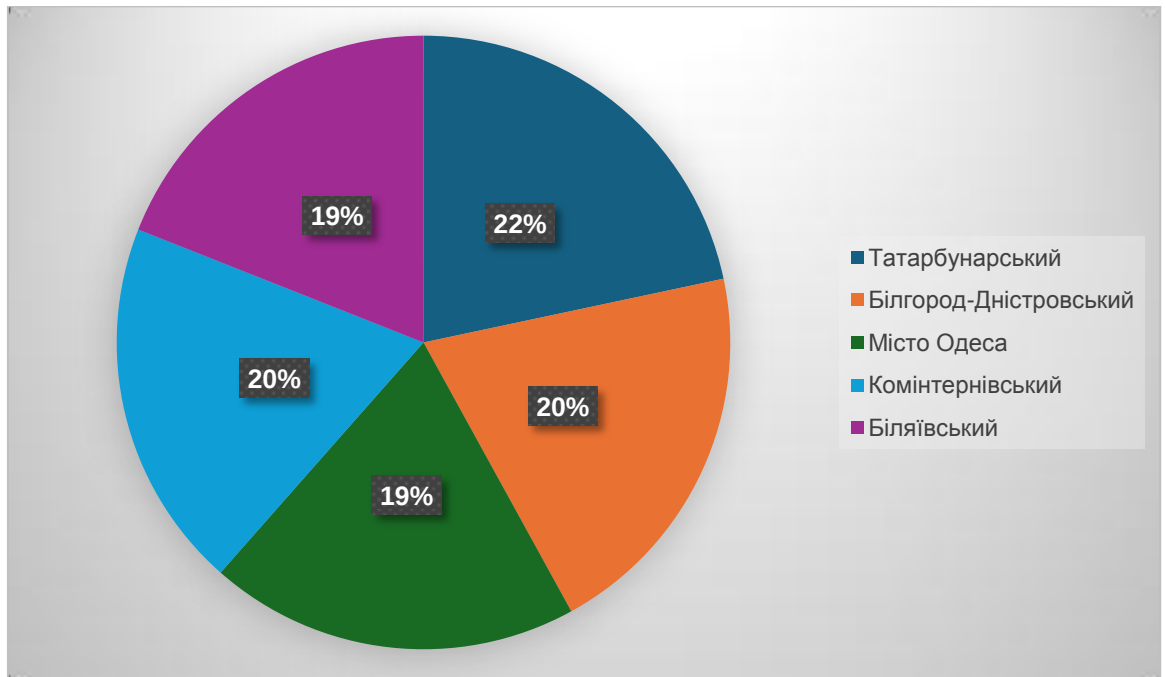

Рис. 2.1. Природно-ресурсний потенціал районів Одеської області [1]

За даними мобільного оператора Kyivstar було проаналізовано кількість туристів, які відвідали регіон за 2012-2016 роки. Загальна тенденція показує зростання з 2015 року, що пов'язано із закриттям головного курорту України — Криму, і відповідним збільшенням внутрішнього туризму.

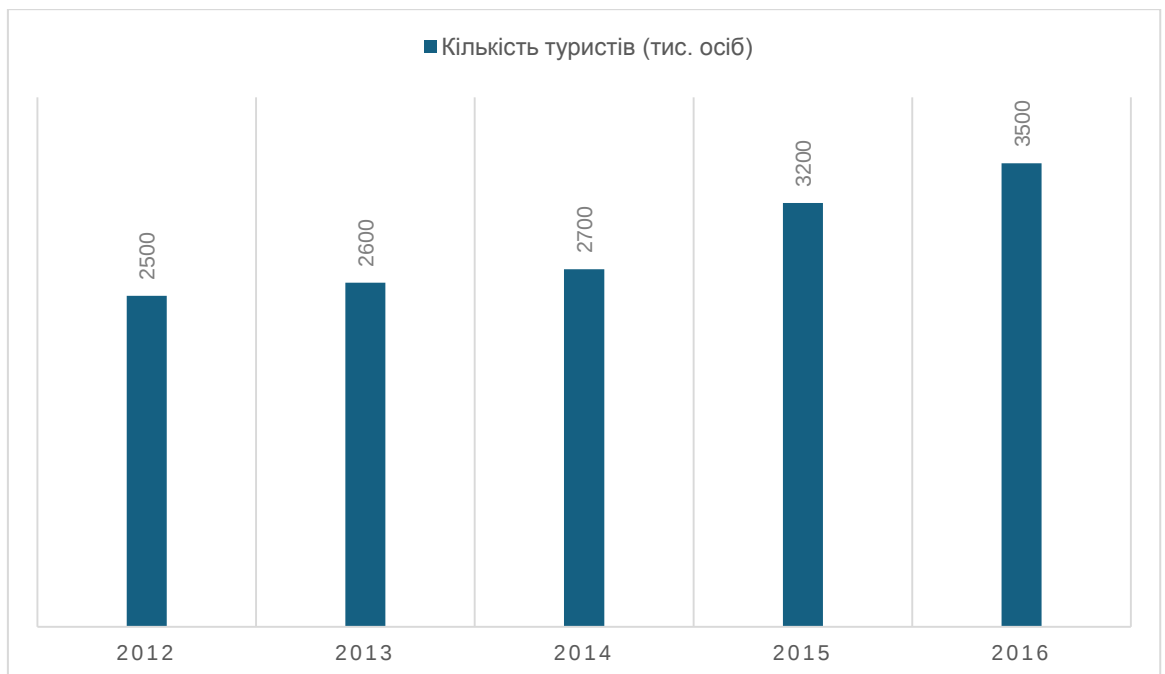

Рис. 2.2. Динаміка кількості туристів у Одеській області (2012–2016 рр.) [1]

Протягом цього періоду загальна кількість туристів, що відвідали Одеський регіон, демонструє стійку тенденцію до зростання, особливо помітне з 2015 року. У 2012 році кількість туристів становила близько 2,5 млн осіб, і з кожним роком цей показник поступово збільшувався, досягнувши приблизно 3,5 млн у 2016 році. Такий приріст становить близько 40% за п'ять років, що свідчить про відновлення та зростання туристичної привабливості регіону.

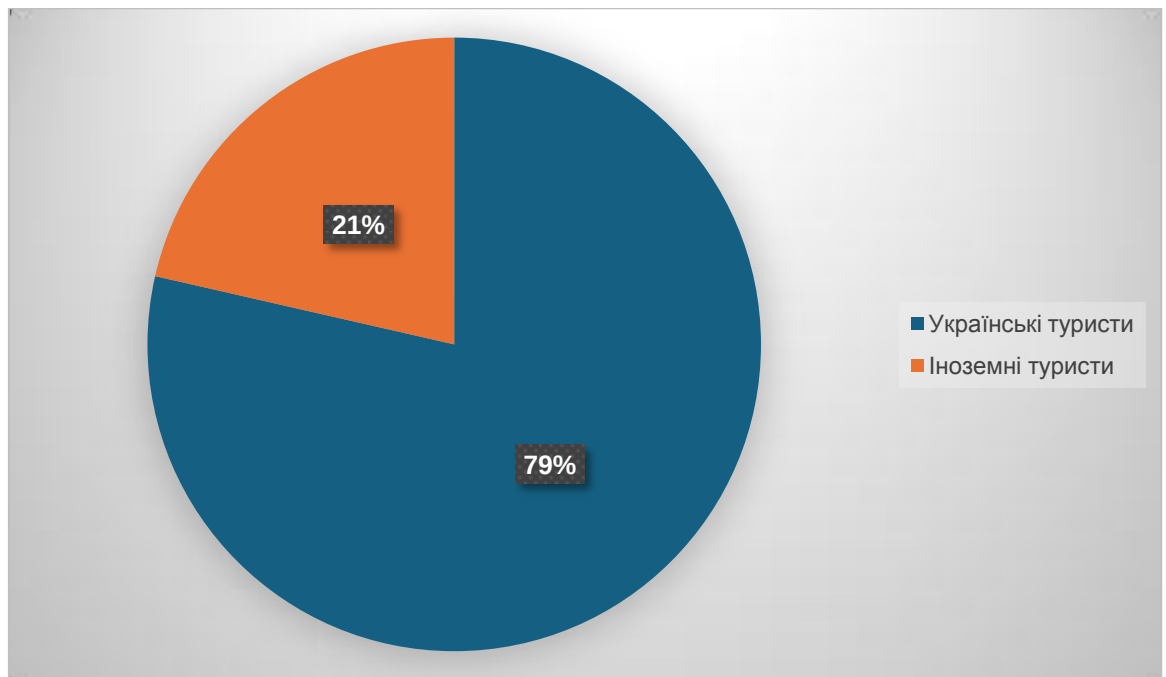

Рис. 2.3. Структура туристів за походженням у 2016 році [1]

Варто зазначити, що частка внутрішніх туристів стабільно трималася на рівні 79%, а іноземних — 21% протягом усього періоду. Це свідчить про те, що основний потік туристів складають українці, і зростання загальної кількості туристів переважно забезпечується за рахунок внутрішнього туризму. Така стабільність структури туристів пов'язана з закриттям головного українського курорту — Криму в 2014 році, що спровокувало збільшення внутрішніх подорожей до Одеської області.

Перейдемо до аналізу частки іноземних туристів.

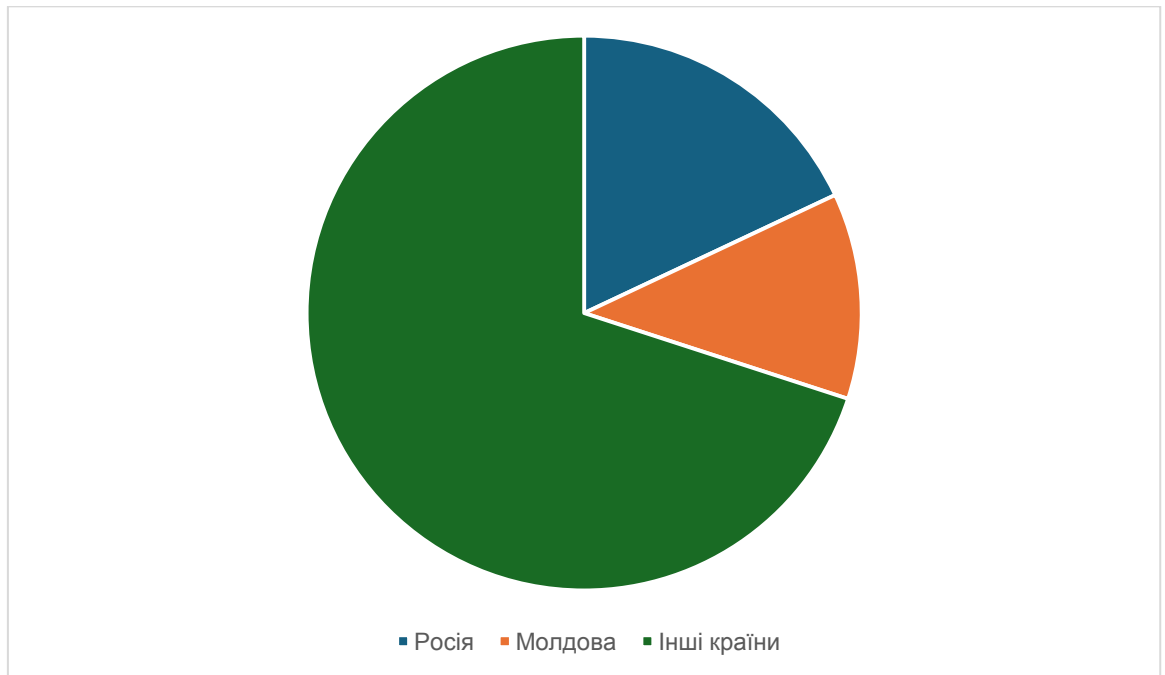

Рис. 2.4. Частка іноземних туристів [1]

Незважаючи на наявність політичних складнощів, особливо у відносинах із Російською Федерацією, саме ця країна разом із Молдовою залишається основним джерелом іноземних туристів для регіону. Росіяни становлять близько 18% від загальної кількості іноземних відвідувачів, а молдовани — приблизно 12%. В сукупності ці дві країни забезпечують близько 30% усіх іноземних туристів.

При цьому значна частка — 70% — припадає на туристів із інших країн, що свідчить про достатньо широку географічну диверсифікацію туристичного потоку. Це може включати туристів із Європейського Союзу, країн СНД, а також інших регіонів світу.

Збереження високої частки туристів з Росії і Молдови незважаючи на політичні перипетії свідчить про тісні культурні, економічні та транспортні зв'язки з цими країнами, а також про привабливість Одеського регіону для жителів сусідніх держав.

У той же час, велика частка туристів з інших країн створює потенціал для подальшого розвитку міжнародного туризму, що вимагає розширення

маркетингових кампаній та покращення сервісу для різних категорій іноземних гостей.

Аналіз кількості реалізованих туроператорами путівок дає змогу оцінити популярність регіону серед різних категорій туристів та визначити його роль у загальнодержавній структурі туристичних послуг.

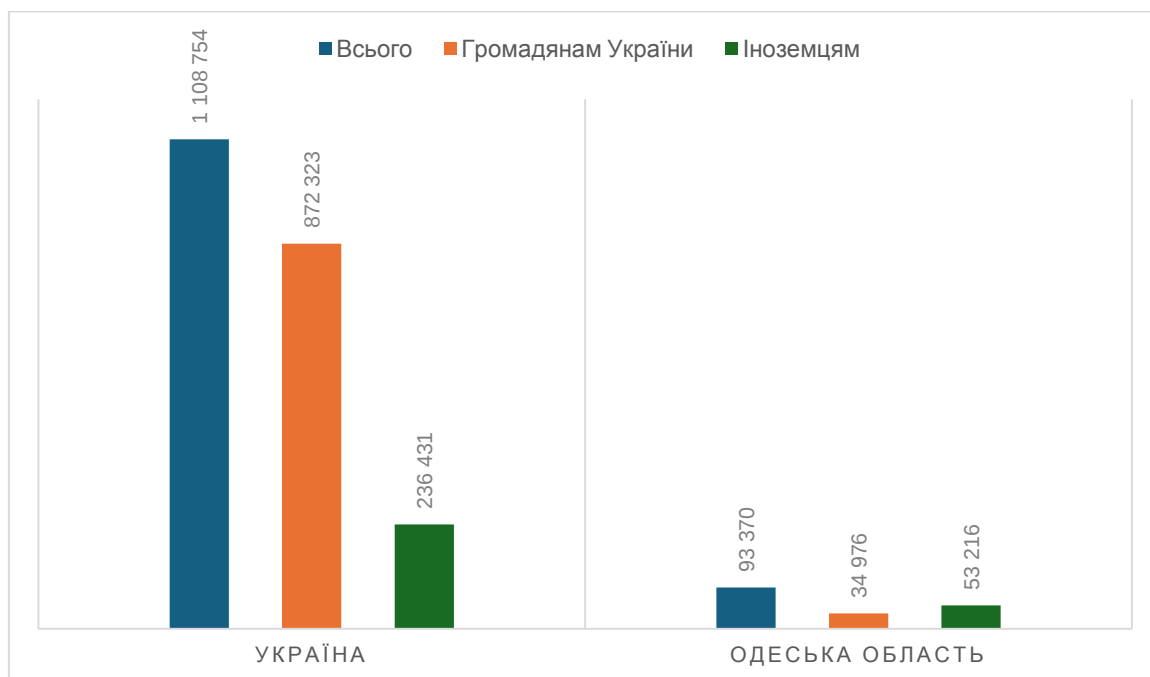

Рис. 2.4. Частка іноземних туристів [27]

У 2017 році загальна кількість туристичних путівок, реалізованих туроператорами по всій Україні, склала понад 1,1 мільйона. З них більшість припадає на громадян України — близько 872 тисяч, тоді як іноземців було близько 236 тисяч.

Одеська область у загальнонаціональному контексті має значну частку, реалізувавши приблизно 93 тисячі путівок, що становить близько 8,4% від загальної кількості по Україні. При цьому цікаво, що структура клієнтів у регіоні відрізняється від загальноукраїнської. Громадян України, які придбали путівки в Одеській області, було близько 35 тисяч, що становить приблизно 4% від загальноукраїнської кількості українських туристів. Натомість іноземців, які обрали Одеську область, було понад 53 тисячі, що становить понад 22% від усієї кількості іноземних туристів України.

Це свідчить про те, що Одеська область є дуже популярним напрямком саме серед іноземних туристів, які складають значну частку туристичного потоку регіону. Водночас частка внутрішніх туристів у цьому регіоні є меншою у порівнянні з їх часткою по всій Україні, що може бути пов'язано із специфікою туристичних продуктів та популярністю регіону на міжнародній арені.

2.4. Виявлення проблем і перешкод у розвитку туристичної інфраструктури Одеської області

Одеська область має великий потенціал для розвитку туризму завдяки своєму вигідному розташуванню, природним ресурсам та багатій культурній спадщині. Втім, попри ці переваги, регіон стикається з низкою проблем і перешкод, які стримують повноцінний розвиток туристичної інфраструктури.

По-перше, недостатній рівень фінансування та інвестицій у сучасні готельні комплекси, розважальні заклади та транспортні послуги обмежує комфорт та привабливість регіону для туристів. Багато об'єктів інфраструктури потребують оновлення та модернізації, що впливає на загальний рівень сервісу.

По-друге, проблемою є недостатня координація між різними суб'єктами туристичної галузі — органами влади, бізнесом і місцевими громадами. Відсутність чіткої стратегії розвитку туризму та ефективної взаємодії ускладнює реалізацію масштабних проєктів і заходів з покращення інфраструктури.

По-третє, важливим викликом є екологічна ситуація в регіоні, зокрема забруднення узбережжя і навколишніх природних територій, що негативно впливає на привабливість курортів. Відсутність належного екологічного

контролю та заходів із збереження довкілля ставить під загрозу сталий розвиток туризму.

Крім того, існують проблеми з транспортною доступністю окремих туристичних локацій, особливо у віддалених районах області, що ускладнює приїзд і пересування туристів.

Початок збройного конфлікту на сході України у 2014 році та повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році суттєво вплинули на всі сфери життя країни, включно з туристичною галуззю Одеської області. Війна стала не лише гуманітарною і безпековою катастрофою, а й важливим фактором, який змінив структуру, динаміку та перспективи розвитку туризму в регіоні.

Одним із головних наслідків війни стало суттєве зниження кількості іноземних туристів через загальне зростання ризиків і сприйняття України як небезпечної для відвідування країни. Незважаючи на географічну віддаленість Одеської області від основних бойових дій, регіон опинився у зоні підвищеної уваги через статус прикордонної території та посилення контролю на кордонах. Це призвело до обмежень у пересуванні, ускладнень з оформленням віз та зменшення кількості міжнародних авіарейсів.

Війна також спричинила значний тиск на інфраструктуру регіону через прийом великої кількості внутрішньо переміщених осіб (ВПО), що створило додаткове навантаження на житлові, медичні, транспортні та соціальні ресурси. Туристична інфраструктура була змушена адаптуватися до нових реалій, часто виконуючи функції тимчасового житла або центрів допомоги, що тимчасово знижувало її доступність для відпочивальників.

Крім того, економічні наслідки війни — падіння інвестицій, інфляція, зростання вартості будівельних матеріалів і послуг — значно ускладнили розвиток і модернізацію туристичних об'єктів. Бізнес у сфері туризму зіткнувся з фінансовими труднощами, багатьом компаніям довелося скоротити операційну діяльність або взагалі припинити роботу.

Водночас війна стала і каталізатором позитивних змін. Через закриття кримських курортів і нестабільність на інших традиційних туристичних напрямках внутрішній туризм в Одеській області отримав поштовх до розвитку. Зросла увага до локальних туристичних продуктів, культурної спадщини, гастрономії та екотуризму. Відповідно, з'явилися нові можливості для залучення українських туристів і розвитку регіонального ринку.

Безпекова ситуація змусила органи влади та бізнес активніше впроваджувати стандарти безпеки, створювати інформаційні кампанії, які забезпечують довіру відвідувачів, і розвивати інфраструктуру відповідно до сучасних викликів.

Загалом, війна викрила вразливість туристичної галузі, але одночасно показала її здатність адаптуватися і шукати нові шляхи розвитку в умовах кризи. Для подальшого успішного розвитку туристичної інфраструктури Одеської області необхідна стратегічна підтримка держави, міжнародних партнерів та активна кооперація між бізнесом і місцевими громадами з урахуванням поствоєнних реалій.

Таким чином, для повноцінного розвитку туристичної інфраструктури Одеської області необхідно подолати низку фінансових, організаційних та екологічних перешкод, що потребує комплексного підходу і активної участі всіх зацікавлених сторін.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДЛЯ СТИМУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

3.1. Пропозиції щодо вдосконалення транспортної, готельної та інформаційної інфраструктури регіону

Для вдосконалення туристичної інфраструктури Одеської області необхідно приділити увагу покращенню транспортного, готельного та інформаційного забезпечення регіону. Одеса має стратегічно вигідне розташування, однак значна частина транспортної мережі потребує оновлення. Особливо це стосується автодоріг, що ведуть до курортних населених пунктів області, які часто перебувають у незадовільному стані. Підвищення якості дорожнього покриття сприятиме зростанню кількості відвідувачів. Залізничне сполучення потребує розширення, зокрема через введення швидкісних маршрутів між великими містами країни та Одесою. Варто також активізувати розвиток регіональної авіації, що дозволить забезпечити зручні внутрішні рейси. Морський транспорт, включаючи пасажирські перевезення та круїзні лінії, має величезний потенціал, який досі залишається недостатньо реалізованим.

В транспортній сфері пріоритетним є капітальний ремонт дороги М-15 (Одеса–Рені), яка є головною артерією для зв'язку з південними районами області та державним кордоном з Румунією. Важливо також відновити регулярні рейси електричок між Одесою та Білгород-Дністровським, що забезпечить доступ до популярного курортного району Затоки. Варто ініціювати створення катамаранного пасажирського сполучення між Одесою, Чорноморськом і курортами Овідіопольського району, що дозволить зменшити транспортне навантаження на дороги й водночас створить туристичну привабливість.

Реконструкція існуючих готелів, впровадження сучасних стандартів обслуговування, облаштування комфортних умов для сімей з дітьми, осіб з інвалідністю та людей похилого віку повинні стати пріоритетами. Особливу увагу слід звернути на розвиток зеленого туризму, підтримуючи створення гостьових будинків у прибережних і сільських територіях. Прозора система категоризації житла у приватному секторі дозволить покращити якість послуг і підвищити довіру з боку туристів.

У готельній сфері необхідна підтримка реконструкції таких історичних об'єктів, як готель «Пасаж» в центрі Одеси, перетворивши його на сучасний туристичний центр із збереженням архітектурної спадщини. У Затоці та Сергіївці доцільно надати фінансові пільги чи гранти для оновлення баз відпочинку радянського типу, перетворюючи їх на сучасні туристичні комплекси з екологічним акцентом. Також можна залучити інвесторів до створення кемпінгів та еко-хостелів у Нерубайському та Кароліно-Бугазі.

Щодо інформаційної інфраструктури, Одеса потребує встановлення інтерактивних терміналів у центрі міста — наприклад, на Приморському бульварі, біля Потьомкінських сходів і в Аркадії — де туристи можуть отримати інформацію українською, англійською та іншими мовами. Корисним буде запровадження QR-кодів на визначних пам'ятках, як-от на Оперному театрі, Воронцовському палаці чи в катакомбах, що відкриватимуть сторінки з історією, легендами, графіком роботи об'єктів. Також доцільним є створення офіційного туристичного мобільного додатку «Visit Odesa Region», який дозволить бронювати готелі, знаходити найближчі ресторани, прокладати маршрути, читати відгуки інших туристів, та навіть повідомляти про надзвичайні ситуації під час перебування в регіоні.

3.2. Напрями формування конкурентоспроможного туристичного продукту Одеської області для міжнародного ринку

Одеська область має унікальне поєднання природних, культурно-історичних та транспортно-логістичних переваг, які створюють сприятливі умови для просування її туристичного продукту на міжнародному ринку. Водночас в умовах сучасних викликів та геополітичних змін надзвичайно важливо формувати стратегії, які не лише відновлюють туристичну галузь, а й забезпечують її конкурентоспроможність у глобальному просторі. Нижче подано основні напрями формування сучасного туристичного продукту регіону з урахуванням міжнародних вимог та очікувань потенційних відвідувачів.

Таблиця 3.1.

Напрями формування конкурентоспроможного туристичного продукту Одеської області для міжнародного ринку

Напрямок	Зміст та конкретизація	Очікуваний ефект
Розвиток культурно-історичного туризму	Створення інтерактивних музеїв (наприклад, «Музей катакомб» у форматі VR), оновлення історичних маршрутів Одеси, Білгород-Дністровської фортеці, дунайських міст	Збільшення інтересу з боку туристів із Європи, які цінують історичну та культурну спадщину
Морський і круїзний туризм	Розвиток портової інфраструктури для прийому круїзних лайнерів в Одесі та Ізмаїлі, створення тематичних морських турів по узбережжю	Підвищення іміджу регіону як чорноморського туристичного центру міжнародного рівня
Екотуризм та агротуризм	Підтримка зелених садіб у дельті Дунаю, створення еко-маршрутів у заповідниках, розвиток винних турів у Шабо та Французькій долині	Вихід на ринки Центральної Європи, популяризація локальної автентики та природних ресурсів
Медичний та оздоровчий туризм	Відновлення санаторіїв у Сергіївці, Куяльнику, Арцизі, залучення інвесторів до приватної медицини та wellness-комплексів	Створення сталого потоку туристів із країн СНД, ЄС та Близького Сходу
Фестивальний та подієвий туризм	Розширення міжнародних фестивалів (наприклад, «Odesa Jazz Fest», «Молодість. Південь»,	Сезонне пожвавлення туризму, формування іміджу

	гастрономічні події, дні національних культур)	багатокультурного регіону
Розвиток бренду регіону	Створення єдиного бренду «Odesa Region – Gateway to the Black Sea», просування через міжнародні платформи, туроператорів, блогерів та виставки	Зміцнення впізнаваності області на глобальному ринку, зростання довіри іноземного туриста

Одеська область має всі передумови для створення унікального та конкурентного туристичного продукту. Основою успіху є диверсифікація напрямів: від морського туризму до гастрономічного й екологічного. Зокрема, у контексті європейської інтеграції та післявоєнної відбудови важливо формувати позитивний образ регіону, що поєднує безпеку, якість послуг та багатство вражень. Акцент на стійких та інноваційних рішеннях дозволяє не лише відповідати сучасним викликам, а й вивести Одещину на рівень міжнародно визнаного туристичного центру.

3.3. Розробка концепції бренду туристичної дестинації «Одещина» для закордонних туристів

Сучасна туристична дестинація потребує не лише наявності цікавих маршрутів, розвиненої інфраструктури та природної привабливості, а й чітко сформованого, емоційно виразного бренду. У глобальному туристичному просторі перемагає не лише той, хто має що показати, а той, хто вміє розповісти свою історію так, щоб її почули і запам'ятали. Саме тому Одещина, як перспективна міжнародна туристична дестинація, потребує власної впізнаваної айдентики, унікального голосу і візуального стилю, що дозволить їй конкурувати на світовому ринку.

Концепція бренду «Одещина – більше, ніж море» має стати основою для емоційної комунікації з туристом, який шукає не просто відпочинку, а нового досвіду, нових історій, нових сенсів. Це не лише про пляж і сонце. Це

про поєднання легкості, гумору, самобутності, щирості та гостинності. Про контрасти і гармонію. Про місто й степ, про вино і воду, про історію і сучасність, про місцевий колорит і відкритість до світу.

Одещина має неповторний характер. Це особливий тип людей — дотепних, відкритих, трішки іронічних. Турист потрапляє не просто в регіон, а в живу історію, у світ, де кожен продавець ринку — потенційний стендапер, кожен трамвай — частина легенди, а кожна вуличка — сцена для маленької щоденної вистави.

Бренд повинен мати сучасну візуальну айдентику — кольори, пов'язані з морем, сонцем, виноградом і архітектурою: насичений синій, теракотовий, винний, пастельно-жовтий. Логотип — легкий, грайливий, з морським або архітектурним мотивом. Наприклад, стилізований маяк або хвиля, що одночасно нагадує про гумор і напрямок.

Одещина обіцяє не тільки відпочинок, а відчуття приналежності до чогось більшого. Вона запрошує «в гості», а не «на сервіс». Тут турист не просто споживач — він гість, якого хочуть нагодувати, здивувати, розсмішити і з яким хочеться ще побачитися. Брендова фраза, наприклад: «Одещина. Відчуй смак життя» або «Odesa Region – Where Every Day is a Story».

До бренду входять напрямки, які підсилюють загальне враження — гастротуризм (вино, сири, ринки, вулична їжа), культурний туризм (Одеський оперний театр, музеї, фестивалі), подієвий туризм (кінофестивалі, етнофестивалі, морські свята), історичний туризм (Білгород-Дністровська фортеця, дунайські порти), зелений та агротуризм (дельта Дунаю, Шабо, сільські садиби), морський і круїзний туризм.

Бренд «Одещина» орієнтується на кілька категорій іноземних туристів:

- Мандрівники середнього віку з країн ЄС, які шукають автентичність, нові гастрономічні враження та культурну глибину.

- Молодь, яка приїздить за емоціями, тусовками, морем, фестивалями.
- Родини з дітьми, які цінують пляжний відпочинок з історично-культурним наповненням.
- Діаспора, яка хоче повернутися до своїх коренів і показати Україні своїм дітям.

Щоб бренд став впізнаваним, потрібно створити якісний офіційний туристичний портал, присутність на туристичних виставках, інтерактивні путівники, співпрацю з блогерами та travel-журналістами, запуск фото- і відеокампаній із сильним емоційним меседжем. Особливий акцент — на соціальні мережі, зокрема Instagram, TikTok, YouTube.

Приклади слоганів та хештегів для просування:

- #MoreThanSea
- #OdesaRegionVibes
- #TasteOdeschyna
- #OpenOdesa
- #HumorAndHistory
- #DanubeToSea

Окремі туристичні маршрути слід оформлювати як «брендовані історії» — наприклад, «Стежка вина і вітру» (Шабо – Вилкове), «Фортеці і хвилі» (Білгород-Дністровський – Затока – Одеса), «Смак моря» (гастрономічний маршрут), «Історії старої Одеси» (міський квест з гідом або в аудіоформаті).

Бренд «Одещина» — це про легкість, враження, глибину, колорит і відкритість. Це про бажання приїхати і залишитися, або хоча б приїхати знову. Якщо вдало поєднати автентичну емоцію з сучасними вимогами ринку, регіон зможе не лише відновити свій туристичний потенціал, а й

посісти гідне місце серед провідних туристичних дестинацій Європи. Бренд — це не лише вивіска, це душа регіону. І Одещина має, чим вразити.

ВИСНОВКИ

Проведене теоретичне дослідження поняття туристичної інфраструктури дає змогу зробити низку важливих узагальнень щодо її сутності, структури та значення в контексті розвитку міжнародного туризму. Насамперед, встановлено, що поняття «інфраструктура» має багатогранний характер і пройшло значну еволюцію — від суто військового значення до широкого соціально-економічного змісту, охоплюючи всі сфери життєдіяльності суспільства. У сучасному трактуванні інфраструктура розглядається як системоутворюючий елемент, що забезпечує ефективне функціонування як окремих суб'єктів економіки, так і цілого суспільства.

Туристична інфраструктура, будучи підсистемою соціальної інфраструктури, має специфічні риси, пов'язані з її роллю у формуванні комфортних умов для туристичної діяльності. Її структура є багатокомпонентною та охоплює матеріально-технічну базу, інформаційне забезпечення, організаційно-правові інститути та фінансово-економічні механізми. З огляду на це, туристичну інфраструктуру доцільно розглядати не лише як сукупність об'єктів і послуг, але й як інституційну, економічну та комунікаційну систему, що інтегрує різні елементи задля задоволення туристичних потреб.

Особливу увагу варто звернути на те, що туристична інфраструктура не створює матеріальних благ у прямому розумінні, однак її функціонування забезпечує умови для реалізації туристичного продукту, стимулює розвиток суміжних галузей і сприяє соціально-економічному зростанню регіонів. Вона виступає ключовим чинником у підвищенні конкурентоспроможності територій, сприяє культурному обміну, інтеграції у світовий туристичний простір та підвищенню якості життя населення.

Значну роль туристична інфраструктура відіграє і в екологічному контексті, оскільки сучасні тенденції сталого туризму вимагають інтеграції

екологічно безпечних рішень у її розвиток. Водночас особливості сезонності туризму вимагають проектування гнучкої та адаптивної інфраструктури, яка буде ефективною впродовж усього року, а також раціонального просторового розміщення елементів інфраструктури з урахуванням природного, економічного та рекреаційного потенціалу територій.

Туристична інфраструктура є фундаментальним складником туристичної системи, який не лише забезпечує функціонування галузі, але й виступає важливим важелем соціально-економічного розвитку держави та її міжнародної туристичної привабливості. Її якісний розвиток є передумовою успішної інтеграції України в глобальний туристичний простір та формування конкурентоспроможного національного туристичного продукту.

Одеська область є унікальним туристичним регіоном України, який поєднує в собі потужний природно-ресурсний, історико-культурний та рекреаційний потенціал. Завдяки своєму вигідному географічному положенню на узбережжі Чорного моря, м'якому клімату, розвиненій гідрографічній мережі та багатству біорізноманіття, вона приваблює туристів як з України, так і з-за кордону.

Розгалужена мережа природоохоронних територій, зокрема Дунайський біосферний заповідник та численні лимани, створюють передумови для розвитку екологічного та наукового туризму. Водночас багатонаціональний склад населення формує унікальне культурне середовище, яке збагачує регіон самобутніми традиціями, святами та кухнею, що підвищує його привабливість як етнокультурної дестинації.

Сприятливі кліматичні умови та розвинене сільське господарство формують не лише економічний, а й гастрономічний туристичний потенціал. Природні лікувальні ресурси, як-от мінеральні води й грязі, роблять Одещину перспективною для розвитку санаторно-курортного та оздоровчого туризму.

Аналіз транспортної доступності Одеської області засвідчує її важливу роль у формуванні туристичного потенціалу регіону. Географічне розташування області, її вихід до Чорного моря, наявність розгалуженої мережі автомобільних та залізничних шляхів, морських портів, а також у мирний час — міжнародного аеропорту, створювали сприятливі умови для залучення туристів як з України, так і з-за кордону. Водночас сучасна ситуація, обумовлена воєнним станом, призвела до тимчасового призупинення авіасполучення, обмеження пасажирських морських перевезень і зростання навантаження на наземний транспорт. Проте регіон продовжує залишатися важливим логістичним центром, зберігаючи значний потенціал для подальшого розвитку.

Розвинена інфраструктура морських портів, наявність Дунайського водного шляху, потужні залізничні та автомобільні артерії дають змогу підтримувати економічну активність та внутрішній туризм. Надалі, за умов стабілізації безпекової ситуації, важливо зосередити зусилля на модернізації інфраструктури, поліпшенні стану доріг, впровадженні зручної навігації та сервісів для туристів, що сприятиме підвищенню доступності регіону і відновленню туристичних потоків.

Що стосується засобів розміщення, Одеська область демонструє значне різноманіття варіантів проживання, що відповідають запитам туристів із різним рівнем доходу та мотивацією до подорожей. До війни інфраструктура розміщення була добре розвиненою: функціонували численні готелі, санаторії, бази відпочинку, приватні садиби та агротуристичні комплекси. Сьогодні значна частина закладів, особливо в прибережних районах, змушена обмежити або призупинити діяльність, проте приватний сектор продовжує обслуговувати внутрішніх туристів. Це свідчить про збереження інтересу до регіону навіть у складних умовах.

У перспективі відновлення й оновлення інфраструктури розміщення, зокрема за рахунок інвестицій у сучасні, комфортні й безпечні об'єкти,

сприятиме підвищенню привабливості області. Особливої уваги заслуговують екологічні, культурні та агротуристичні формати, що відповідають сучасним трендам сталого туризму. Таким чином, комплексний підхід до покращення умов розміщення разом із розвитком транспортної інфраструктури стане основою для стійкого відродження туристичної сфери Одещини.

Проведений аналіз засвідчив, що для ефективного стимулювання міжнародного туризму в Одеській області необхідно реалізувати системний підхід до вдосконалення туристичної інфраструктури. У транспортній сфері першочерговим є оновлення дорожньої мережі, розвиток залізничного та морського пасажирського сполучення, а також створення нових маршрутів регіональної авіації. Це дозволить забезпечити комфортну мобільність як для іноземних туристів, так і для внутрішніх мандрівників, значно покращивши доступ до туристичних об'єктів регіону.

У готельній сфері актуальним є модернізація матеріально-технічної бази, запровадження стандартів інклюзивності, підтримка екологічно орієнтованих форм розміщення, таких як кемпінги, еко-хостели та приватні садиби. Водночас необхідно відновлювати історичні готелі та надавати фінансові стимули для переоснащення застарілих закладів відпочинку, особливо в прибережних зонах.

Інформаційна інфраструктура повинна відповідати очікуванням сучасного туриста: інтерактивні термінали, багатомовна цифрова навігація, QR-коди на культурних пам'ятках, а також офіційний мобільний застосунок із функціями бронювання та зворотного зв'язку дозволять підвищити зручність і безпеку перебування іноземних гостей в регіоні.

У напрямку формування конкурентоспроможного туристичного продукту Одещини ключовими є диверсифікація туристичних напрямів (культурно-історичний, морський, еко-, гастрономічний, медичний, фестивальний туризм), адаптація до міжнародних стандартів якості, а також

створення бренду, який зможе емоційно зацікавити потенційного туриста. Концепція «Одещина – більше, ніж море» є перспективною основою для комунікації з іноземною аудиторією, оскільки вона акцентує на унікальній ідентичності регіону, його багатовимірності, глибокому культурному сенсі та привабливості як туристичної дестинації.

Загалом, підвищення ефективності туристичної інфраструктури Одеської області вимагає стратегічного планування, інвестицій у якість і креативність, а також активного міжнародного просування. Реалізація запропонованих заходів сприятиме трансформації регіону на привабливий центр міжнародного туризму з високим рівнем сервісу, розвиненою логістикою і стійкою туристичною екосистемою.

2018. № 25. С. 107-113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnau_econ_2018_25_23.

8. Зайцева В., Корнієнко О. Міжнародний туризм та глобалізація в сучасному світі. Вісник Запорізького національного університету. 2012. № 2(8). С. 55–65.

9. Інфраструктура туризму: конспект лекцій. Для здобувачів вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 242 «Туризм» за усіма формами навчання / Укладачі: О. В. Поступна, Н. А. Леоненко (теми 1, 6, 11, 12). Х.: НУЦЗУ, 2020. 233 с. URL: http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/11482/1/%D0%86%D0%BD%D1%84%D1%80%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0%20%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D1%83_%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9_%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF%D0%BD%D0%B0_2020.pdf

10. Кифяк В.Ф., Кифяк О.В. Регіональні детермінанти становлення туристичної галузі в контексті розвитку зеленої економіки. Регіональна економіка. 2012, №4. С. 23–30.

11. Кривега К.В. Туристична інфраструктура: поняття та складові. Гуманітарний вісник ЗДІА. Випуск №21. С. 118-124. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/znpgvzdia_2005_21_13.pdf

12. Куваєва В. І., Ліп'яніна Х. В., Болтьонков В. О. Обробка експертної інформації при колективному оцінюванні туристичної інфраструктури», сучасний стан наукових досліджень та технологій в

промисловості, №(3 (5), 2018. С. 35–43. URL: <https://www.ittsi-journal.com/index.php/ittsi/article/view/2522-9818.2018.5.035>

13. Леоненко Н.А. Державне регулювання туристичної сфери: теорія, методологія, практика: монографія. Х.: НУЦЗУ, 2021. 325 с. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/14606/1/%D0%9C%D0%9E%D0%9D%D0%9E%D0%93%D0%A0%D0%90%D0%A4%D0%86%D0%AF.pdf>

14. Лисюк Т. В., Терещук О. С., Білецький Ю. В. Сучасний стан розвитку туризму в Одеській області. Перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі : колективна монографія / за наук. ред. Л. Ю. Матвійчука. Вид 5-те. Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2019. С. 173-189. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/18859>

15. Ліманський А., Ружковський Я. Міжнародний туризм в епоху глобалізації. Журнал європейської економіки. 2018, № 4(3). С. 295–306.

16. Лютак О. М. Інституційне забезпечення міжнародної туристичної діяльності в умовах глобалізації : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2016. 428 с

17. Маховка В. М. Особливості розвитку туристичної індустрії України. Науковий вісник Ужгородського університету. 2015. № 2 (39). Ч.1. С. 167–171.

18. Мельниченко О. А. Особливості розвитку індустрії туризму в Україні: монографія. Харків: НУЦЗУ, 2017. 153 с.

19. Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція "Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів". Сутність поняття «туристична інфраструктура» та її складові. URL: <https://konfgeolutsk.wordpress.com/2019/04/10/%D1%81%D1%83%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C-%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D1%8F%D1%82%D1%82%D1%8F-%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0-%D1%96%D0%BD%D1%84%D1%80%D0%B0%D1%81/>

20. Музиченко-Козловська О. В. Розвиток туристичної інфраструктури – визначальний чинник туристичної привабливості території. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2015. № 1. С. 229–237.
21. Осипенко К.В. Напрями інтеграції національної туристичної галузі до європейського туристичного регіону. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка. 2018. №16. С. 117–124.
22. Парфіненко А.Ю. Туристичне країнознавство. Навчальний посібник. Харків: «Бурун Книга». 2019, 288 с.
23. Подлепіна П. О. Вплив міжнародного туризму на соціально-економічний розвиток України. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2019. № 2. С. 203-206. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2019_2_39.
24. Смаль І. В. Особливості і проблеми розвитку міжнародного туризму у контексті глобалізаційних процесів. Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини». 2018. Вип. 24. С.327–335
25. Смирнов І. Г. Визначення рівня конкурентоспроможності країн світу в туризмі: сучасні підходи. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право : науковий журнал. Серія: Економічні науки. 2015. № 5–6. С. 37–49
26. Тебенко В.М. Розвиток сфери туризму в одеській області. С. 456-459. URL: http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/17413/1/3_Development%20of%20tourism%20in%20Odesa%20region_456-460.pdf
27. Тірон О. Сучасний туризм одеської області: стан, розвиток, проблеми. Освіта, економіка управління: сучасний стан та інновації. С. 64-69. URL: http://dspace.idgu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/900/%D0%A2%D1%96%D1%80%D0%BE%D0%BD_%D0%9E_fuaid_%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0%2C_%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D

[0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0 %D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F %D0%B2%D0%B8%D0%BF.1.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/tyr/tyr_dil/arch_tyr_dil.htm)

28. Туристична діяльність в Україні. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/tyr/tyr_dil/arch_tyr_dil.htm

29. Туристична статистика: податкові надходження від тургалузі по регіонах. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/turistichna-statistika-podatkovy-nadhodzhennya-vid-turgaluzi-po-regionah>

30. Уліганенець М. Історія та сучасні тенденції розвитку інфраструктури вітчизняного туризму. Східноєвропейський історичний вісник. 2017. №4. С. 145–149.

31. Фаринюк Н.В., Наумова М.А. Статистичний аналіз ринку туристичних послуг України. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. 2017. Т. 1. № 9.

32. Федоренко М.А. Оцінка туристичної привабливості Одеського регіону. Економіка і суспільство. Випуск # 16 / 2018. С. 618-623. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/94.pdf

33. Фрей Л.В. Шляхи вдосконалення соціально- економічного розвитку суб'єктів регіонального туризму. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 30. С. 328–334.

34. Шамара І. М. Теоретичні підходи до визначення поняття "туризм", його сутність та роль на сучасному етапі. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2016. Вип. 5. С. 167-170. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhMv_2016_5_36.

35. Юхновська Ю. О. Методичні підходи оцінки туристичного потенціалу України та регіонів. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. Київ, 2019. Т. 30 (69). № 4. С. 54–59.

36. Яворська, О. Г. Управління інтелектуальним капіталом підприємств туристичної інфраструктури: теорія, методологія, практика : монографія. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2020. 338 с. URL: <https://ir.stu.cn.ua/handle/123456789/21829>